

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 28 kwietnia 2023 r.

Pozycja 138

POSTANOWIENIE

z dnia 16 czerwca 2016 r.

Sygn. akt Ts 72/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Rymar – przewodniczący i sprawozdawca
Andrzej Rzepliński
Piotr Tuleja,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.M. w sprawie zgodności:

art. 526 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) z art. 6 ust. 3 lit. c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.) oraz art. 8, art. 42 ust. 2 i art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 14 kwietnia 2016 r. (data nadania) J.M. (dalej: skarżący) zarzucił, że art. 526 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U.89.555, ze zm.; dalej: kpk) jest niezgodny z art. 6 pkt ust. 3 lit. c (w skardze określony jako art. 6 pkt 3c) Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U.1993.61.284, ze zm.; dalej: konwencja) oraz art. 8, art. 42 ust. 2 i art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została złożona w Trybunale w związku z następującą sprawą. Wyrokiem z 29 sierpnia 2012 r. (sprawa [...]) Sąd Rejonowy w W. – II Wydział Karny (dalej: Sąd Rejonowy w W.) uznał skarżącego za winnego zarzucanych mu czynów i na podstawie art. 197 § 1 i 2, art. 189 § 1 w związku z art. 11 § 2 w związku z art. 12 w związku z art. 64 § 1 i art. 191 § 1 w związku z art. 12 w związku z art. 64 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U.88.553, ze zm.) wymierzył mu karę łączną 12 lat pozbawienia wolności. Wyrokiem z 14 lutego 2013 r. (sprawa [...]) Sąd Okręgowy w Ś. – Wydział IV – Odwoławczy, wydanym na skutek wystąpienia przez skarżącego z apelacją, utrzymał w mocy wy-

rok Sądu Rejonowego w W. Od tego orzeczenia skarżący 19 marca 2013 r. wniósł sporządzoną przez siebie kasację. Zarządzeniem z 9 kwietnia 2013 r. (sprawa [...]) Przewodniczący Wydziału IV Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Ś. (dalej: przewodniczący) odmówił przyjęcia tego środka, stwierdziwszy, że został on złożony przez osobę nieuprawnioną. Postanowieniem z 8 maja 2013 r. (sprawa [...]) Sąd Najwyższy utrzymał w mocy to zarządzenie przewodniczącego. Orzeczenie to zostało doręczone skarżącemu 4 czerwca 2013 r., co Trybunał ustalił z urzędu. Skarżący nie dołączył tego postanowienia do skargi konstytucyjnej.

Trybunał, działając *ex officio*, ustalił ponadto, że skarżący 11 grudnia 2015 r. wystąpił do Sądu Rejonowego w W. z wnioskiem o ustanowienie obrońcy z urzędu w celu podpisania kasacji. Zarządzeniem z 14 grudnia 2015 r. (sprawa [...]) sąd ten wyznaczył dla niego adwokata (mecenasa P.S.), który w piśmie z 16 grudnia 2015 r. wniósł o zmianę obrońcy. W związku z tym zarządzeniem z 17 grudnia 2015 r. (sprawa jw.) Sąd Rejonowy w W. wyznaczył dla skarżącego nowego adwokata (mecenasa J.L.). Z kolei zarządzeniem z 14 stycznia 2016 r. (sprawa jw.), doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 15 stycznia 2016 r., Sąd Rejonowy w W., na wniosek skarżącego złożony 13 stycznia 2016 r., zmienił to zarządzenie w ten sposób, że wyznaczył „obrońcę w celu dokonania w toku postępowania sądowego czynności procesowej w postaci sporządzenia i podpisania skargi konstytucyjnej, nie zaś kasacji”.

Zdaniem skarżącego, zakwestionowany w skardze art. 526 § 2 kpk przez to, że obejmuje przymusem adwokackim sporządzenie i podpisanie kasacji, narusza przysługujące mu prawo do osobistej obrony we wszystkich stadiach postępowania.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie których sąd lub organ administracji publicznej orzekły ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Wspomniane zasady korzystania z tego środka ochrony wolności i praw precyzuje ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.2016.293; dalej: ustawa o TK). W myśl art. 64 tej ustawy skargę konstytucyjną wnosi się po wyczerpaniu przez skarżącego drogi prawnej w terminie 3 miesięcy od doręczenia mu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

2. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2013 r. został skarżącemu doręczony 4 czerwca 2013 r. W tym dniu rozpoczął się bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Ostatnim dniem do złożenia skargi był zatem 4 września 2013 r. Skarżący wystąpił do sądu z wnioskiem o ustanowienie obrońcy z urzędu 11 grudnia 2015 r., a z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej 13 stycznia 2016 r., a więc nie miało to już wpływu na bieg terminu określonego w art. 64 ustawy o TK, gdyż nastąpiło po jego upływie.

Złożenie skargi w Trybunale z naruszeniem art. 64 ustawy o TK skutkuje niedopuszczalnością wydania orzeczenia.

Okoliczność ta jest – w myśl art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

3. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że zarzuty sformułowane w skardze są oczywiście bezzasadne.

3.1. Skarżący zakwestionował art. 526 § 2 kpk, który stanowi: „Jeżeli kasacja nie pochodzi od prokuratora, Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich albo Rzecznika Praw Dziecka, powinna być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym” (brzmienie przepisu obowiązujące w dniu wydania niniejszego postanowienia).

3.2. Zdaniem skarżącego przepis ten narusza przysługujące mu prawo do obrony osobistej we wszystkich stadiach postępowania, ponieważ ustanawia wymóg sporządzenia i podpisania kasacji przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym.

3.3. W związku z powyższym Trybunał zwraca uwagę na specyfikę kasacji w postępowaniu karnym. Postępowanie to jest dwuinstancyjne. Kpk przewiduje możliwość wniesienia od wyroku sądu pierwszej instancji apelacji należącej (obok zażalenia) do tzw. zwykłych środków odwoławczych. Rozstrzygnięcie wydane na skutek rozpatrzenia apelacji przez sąd drugiej instancji jest już prawomocne. Podważenie takiego orzeczenia jest możliwe tylko przez wniesienie nadzwyczajnych środków zaskarżenia, które służą przede wszystkim usunięciu rażących błędów, jakich dopuszczono się w toku postępowania. Jednym z takich środków jest kasacja. W postanowieniu z 8 lipca 2003 r. Trybunał Konstytucyjny stwierdził: „Kasacja, w przeciwieństwie do zwykłych środków odwoławczych, cechuje się zarówno elementami odwoławczymi, jak i elementami nadzoru, spełniając tym samym funkcję ustrojową, służąc kształtowaniu przez Sąd Najwyższy jednolitości wykładni i stosowania prawa, a także stanowiąc jeden z czynników umożliwiających sprawowanie nadzoru nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania (art. 183 Konstytucji). Ta publicznoprawna funkcja kasacji uzasadnia wprowadzenie szeregu przesłanek dopuszczalności jej złożenia, a także ograniczenie jej tylko do przypadków, w których zaistniały określone szczegółowo uchybienia” (Ts 52/03, OTK ZU 4/B/2003, poz. 231).

3.4. Jedną z takich przesłanek jest, kwestionowane przez skarżącego, sporządzenie i podpisanie kasacji przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym, w sytuacji gdy nie jest ona wnoszona przez prokuratora, Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich albo Rzecznika Praw Dziecka. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego wprowadzenie tzw. przymusu adwokacko-radcowskiego nie ogranicza prawa do obrony, lecz wręcz przeciwnie – wzmacnia je. Wymóg podpisania kasacji przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym ma gwarantować, że kasacja zostanie sporządzona w sposób prawidłowy tak aby możliwe było jej rozpoznanie we właściwie wskazanych w niej granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Spełnienie tego wymogu ma zatem, z jednej strony, zapewnić należyty poziom merytoryczny treści tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a z drugiej strony, zapobiec, wnoszeniu kasacji bezzasadnych. W świetle przedstawionej argumentacji oczywiste jest, że zakwestionowany przepis, wprowadzając obowiązek sporządzenia i podpisania kasacji przez obrońcę lub pełnomocnika będącego adwokatem albo radcą prawnym, ma na celu zapewnienie odpowiedniego poziomu wnoszonych środków zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym, a tym samym wzmacnia ochronę interesów strony. Dlatego też sformułowany w skardze zarzut naruszenia art. 42 ust. 2 Konstytucji należało uznać za oczywiście bezzasadny.

Okoliczność ta jest – w myśl art. 77 ust. 3 pkt 3 ustawy o TK z 2015 r. – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

4. Trybunał zwraca uwagę także na to, że w myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji skargę konstytucyjną może wnieść „każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszo-

ne”. Oznacza to, że w postępowaniu wszczętym na podstawie skargi konstytucyjnej wzorcem kontroli zakwestionowanych w niej przepisów mogą być jedynie postanowienia Konstytucji, i to tylko te, które wyrażają normy określające wolności lub prawa człowieka i obywatela. Z tego powodu jako podstawy skargi nie można powołać – tak jak ma to miejsce w analizowanej sprawie – przepisów konwencji ani art. 8 i art. 91 ust. 1 i 2 ustawy zasadniczej, tych ostatnich z uwagi na to, że nie są źródłem wolności i praw skarżącego. W tym zakresie wniesiona skarga nie spełnia zatem warunku oznaczonego w art. 79 ust. 1 Konstytucji, a zatem wydanie merytorycznego orzeczenia w tym zakresie jest niedopuszczalne.

Okoliczność ta jest – w myśl art. 77 ust. 3 pkt 4 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania rozpatrywanej skardze dalszego biegu w zakresie, w jakim wzorcami kontroli dla zakwestionowanego art. 526 § 2 kpk uczyniono w niej art. 6 ust. 3 lit. c konwencji oraz art. 8 i art. 91 ust. 1 i 2 Konstytucji.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak na wstępie.